

[Finansministeren.]

har optaget regler om en udvindingsafgift, skyldes det, at sådanne regler forekommer meget vanskelige at administrere og sikkert vil være meget vanskelige at passe ind i en lovgivning, der ikke bygger på fuld grundskyld, men kun på fuld inddragning af fremtidige grundværdistigninger.

Spørgsmålet, om man skal have en sådan særlig udvindingsafgift, kan imidlertid gøres til genstand for nærmere overvejelser i det udvalg, hvortil lovforslaget vel vil blive henvist.

I lovforslagets afsnit III foreslås det i overensstemmelse med, hvad der er foreslået af skattelovskommissionen, at påligning af ejendomsskyld til staten ikke mere skal finde sted, men at den de enkelte ejendomme ved lovens ikrafttræden påhvillende ejendomsskyld til staten fikseres og fra og med 12. almindelige vurdering nedskrives med $\frac{1}{10}$ ved hver almindelig vurdering. Det beløb, der fikseres som ejendomsskyld til staten, omfatter også den del af ejendomsskylden til staten, der afgives til den fælleskommunale udligningsfond, men under hensyn til, at udligningsfonden er foreslået ophævet, er der ikke i lovforslaget optaget nogen bestemmelse om, at en del af fikseringsbeløbet skal afgives til udligningsfonden.

De foreslåede regler om fiksering af ejendomsskylden svarer iøvrigt til reglerne i det forslag til lov om ejendomsskyld til staten, der tidligere har været fremsat som et led i skattereformen.

Sluttelig skal jeg bemærke, at når det i § 86 foreslås, at loven skal træde i kraft den 1. oktober 1956, d. v. s. samtidig med afholdelsen af den 11. almindelige vurdering, skyldes det dels hensynet til fikseringen af ejendomsskylden, der mest praktisk lader sig gennemføre ved en almindelig vurdering, dels hensynet til de nye grundbeløb for udmålingen af grundværdistigningen, der kun kan fastlægges ved en almindelig vurdering omfattende samtlige landets ejendomme.

Med fremsættelsen af dette lovforslag har folketinget fået til behandling samtlige forslag, der kan tages som udtryk for regeringens tanker om, hvorledes en skatte- og udgiftsreform bør se ud. Samtidig er til folketingets skatteudvalg oversendt en skitse vedrørende den kildebeskatning, som jeg

omtalte ved fremsættelsen af de andre skattereforlovsforslag i oktober måned. Det skulle herefter være muligt at fortsætte drøftelserne om reformen som helhed. Det er mit håb, at der vil kunne samles flertal om en gennemførelse af forslagene. Er dette tilfældet, skulle der også foreligge muligheder for at tale sig tilrette om det tempo og den rækkefølge, hvori de forskellige forslag skal nyde fremme.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale det fremsatte lovforslag til det høje folketinges velvillige behandling.

Formanden: Jeg giver derefter ordet til den højtærede økonomi- og arbejdsminister, for at han kan fremsætte det for hans vedkommende anmeldte lovforslag.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Det forslag til lov om lærlingeforholdet, som jeg herved har den ære at fremsætte for det høje folketing, indeholder intet brud på de principper, der hidtil har været gældende for lærlingeuddannelsen her i landet. Derimod indeholder forslaget en naturlig videreudvikling af den hidtidige lovgivning på sådanne områder, hvor det praktiske livs erfaringer siden sidste lovændring i 1937 har godtgjort sagligt motiverede behov for en sådan videreførelse. Det drejer sig om spørgsmål som dagskole, om forhøjelse af aldersgrænsen for pligten til at have lærekontrakt, om undervisning i fagklasser og ønskeligheden af centralskoler, om indførelse af forskoling før det egentlige læreforholds påbegyndelse samt endelig om forskellige mindre ændringer, der tilsigter en forenkling af administrationen. Et særlig omdebatteret spørgsmål er de mellem parterne på arbejdsmarkedet aftalte begrænsninger i lærlingetilgangen. En lovmæssig indgriben heroverfor er ikke medtaget i lovforslaget, men regeringen er villig til at forhandle også på dette punkt, og jeg skal senere i fremsættelsestalen gøre nogle skitsemæssige bemærkninger herom.

Til grund for lovforslaget ligger et meget omfattende kommissionsarbejde, der har fundet sted siden oktober 1952. Lovforslaget bygger i alt væsentligt på lærlingekommissionens betænkning og på det af kommissionen udarbejdede lovforslag. På de allerfleste områder har der i kommissio-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

nen været enighed. Undtaget herfra er bl. a. spørgsmålet om dagskole, hvor lovforslaget følger flertallet. I spørgsmålet om lærlingebegrænsninger har kommissionen delt sig i et flertal og et mindretal. I nærværende forslag er intet sagt herom, men som allerede nævnt vil jeg senere i talen skitsere et forhandlingsgrundlag, som jeg tror rammer et sted midt imellem flertallet og mindretallet, og som giver mulighed for, at man i det udvalg, der kan forventes nedsat, vil kunne samles om en løsning, der kan tilfredsstillende sagligt berettigede ønsker. Jeg benytter iøvrigt lejligheden til at takke kommissionen og dennes formand, hr. vicepræsident Jacobi, for det store arbejde, der er udført, og som efter min mening er lykkedes på udmærket måde.

Det er karakteristisk for dette lovforslag, at det har søgt at undgå bestemmelser, som kunne befrygtes at medføre tilbageholdenhed fra mestrenes side mod at antage lærlinge. Ikke mindst hensynet til de store fødselsårge, som jeg i slutningen af min tale skal gøre et par bemærkninger om, gør det ønskeligt, at så stor en del af de unge som overhovedet muligt får adgang til faglig oplæring. Det står i forbindelse hermed, at mesterlæresystemet er bevaret som basis for lærlingeuddannelsen. Der har været almindelig enighed om, at det er gennem dette system, man opnår at give lærlingene den bedst mulige alsidige uddannelse. Samtidig er der imidlertid stillet forslag om, at der åbnes adgang for, hvis det viser sig nødvendigt, under visse betingelser at tillade, at uddannelsen også finder sted på andre måder end gennem mesterlæren, f. eks. på værkstedsskoler.

Spørgsmålet om dagskoleundervisning har i en meget lang årrække været genstand for offentlig debat. Også lærlingekommissionen har indgående behandlet dette spørgsmål. Indenfor denne kreds af fagfolk har der været et altovervejende flertal for at foreslå en overgang til obligatorisk dagskole, således at undervisningen snarest og senest i løbet af 8 år fra lovens ikrafttræden skal gives som dagundervisning og slutte senest kl. 18, samt at undervisningen i almindelighed skal ske i fagklasser. Jeg er fuldtud klar over, at denne bestemmelse ikke vil tilfredsstillende alle.

Det må imidlertid erkendes, at der vil være en del praktiske overgangsvanskeligheder at overvinde ved hele omlægningen af undervisningen til dagskoleundervisning — vanskeligheder, som kan overvindes, men som kræver en vis tid. Jeg tænker herved på problemet med at få de rigtige lærerkræfter og på lokaleproblemerne; en del mindre tekniske skoler må — hvis forslaget gennemføres — nedlægges og andre gøres til centralskoler. Alt dette kan ikke gøres fra den ene dag til den anden, og regeringen har derfor kunnet tiltræde kommissionens forslag, hvorefter der fastsættes en frist på maksimalt 8 år for overgangen til dagskoleundervisning. Hensynet til de store årgange kræver, at for bratte omstilling i udviklingen må undgås. Jeg håber, at fristen for gennemførelsen vil mildne dagskolens modstandere, og at princippet sikring vil tilfredsstillende dagskolens tilhængere, hvortil jeg selv hører.

Forslaget går endvidere ind for, at alle lærlinge — uanset afstanden til den nærmeste faglige skole — skal deltage i undervisningen. Blandt andet for at modvirke, at en læremester, hvis virksomhed ligger længere fra en skole, skal blive påført flere udgifter i den anledning end en nærmere boende mester, er det samtidig foreslået, at staten udreder lærlingenes udgifter til befordring i anledning af deltagelse i undervisningen. Overslag over omkostningerne herved er anført i bemærkningerne til lovforslaget.

Forslaget peger på forskoling som særlig egnet til at skabe gode forudsætninger for en heldig gennemførelse af lærlingeuddannelsen indenfor håndværk og industri. Ved forskoling tænkes på det forhold, at lærlingene i den første del af læretiden i fællesskab får undervisning og vejledning i anvendelse af maskiner og håndværktøj, i at læse en tegning, at anvende den rigtige måleteknik samt i opøvelse til den fornødne hurtighed. Lærlingekommissionen har fra de faglige udvalg indhentet forskellige udtalelser, bl. a. om forskoling, og udvalgenes svar viser for mange fags vedkommende stor interesse herfor.

Det er et led i bestræbelserne for at gøre uddannelsen så effektiv som muligt, når det — i § 20, stk. 5 — er foreslået, at der indenfor alle fag skal fastsættes uddannelsesregler, som læremestrene i henhold

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

til forslaget § 13 er forpligtet til at følge; efter den gældende lov er der alene adgang til at få fastsat uddannelsesregler. Foruden at uddannelsesreglerne angiver, i hvilke emner oplæring skal finde sted, vil de også for læremestrene kunne virke som vejledning for, på hvilken måde oplæringen mest hensigtsmæssigt kan tilrettelægges.

Med hensyn til læretid og prøvetid er der foreslået mindre ændringer, men iøvrigt overlades det ifølge forslaget som hidtil til de faglige udvalg at fastsætte den minimums- og maksimumslæretid, som skal være gældende indenfor de respektive fag.

Den nugældende aldersgrænse for pligten til oprettelse af lærekontrakt er foreslået sat op fra 18 til 19 år, hvilket må ses på baggrund af, at skolegangen nutildags afsluttes senere; samtidig er det i § 26 foreslået, at en del af lovens bestemmelser, særlig vedrørende uddannelsen, også skal finde anvendelse på læreforhold; der indgås med personer over 19 år.

Forslaget indeholder endvidere delvis nye regler vedrørende løn, sygdom, graviditet, ferie og arbejdstid. Lovens område foreslås udvidet, forsåvidt som alle virksomheder, der har mulighed for at give en faglig uddannelse, vil få pligt til at give de unge en sådan uddannelse, hvis de antager dem før det 19. år. Samtidig er lovens område indskrænket derved, at de nugældende bestemmelser om kontrakt og undervisningspligt for specialarbejdere er ophævet.

Arbejdsanvisningskontorenes kontraktgodkendende virksomhed, som nu rent faktisk har bestået i snart 12 år, er foreslået lovfæstet, samtidig med at kontraktgodkendelsen for Københavns og Frederiksbergs vedkommende er foreslået henlagt til centralarbejdsanvisningskontoret i København.

Forslaget pålægger kontorerne at bistå og vejlede personer, der søger oplysning om lærlingeforhold. Denne vejledningspligt må ikke forveksles med erhvervsvejledning. Det, der er tale om her, er alene, at kontorerne på forespørgsel skal give oplysning om rent faktiske forhold vedrørende lærekontraktens oprettelse, indhold m. v.

Kontorerne, der i almindelighed har en vis føling med de i deres område liggende

virksomheder, skal tillige i det omfang, det er muligt, påse, at personer ikke beskæftiges i strid med lovens bestemmelser; det vil særlig sige, at de skal påse, at personer under 19 år ikke beskæftiges ved fagligt arbejde, uden at der er oprettet lærekontrakt. Det har ikke med denne bestemmelse været hensigten, at kontorerne skal udøve detektivvirksomhed for at finde frem til „forbrydere“; de skal blot i forbindelse med deres almindelige virksomhed have opmærksomheden henvendt på forholdet.

I de administrative ændringer, som jeg ikke finder det nødvendigt at gå i detaljer med, er der tilstræbt en forenkling i administrationen af lærlingesagerne; man har i videst muligt omfang henlagt afgørelsen af faglige spørgsmål til faglige organer — d. v. s. lærlingerådet og de faglige udvalg — spørgsmål, der hidtil var henlagt dels til domstolene, dels til ministeriets afgørelse. I denne hensigt er også voldgiftsretternes virksomhedsområde foreslået udvidet.

Lad mig nu vende mig til spørgsmålet om begrænsninger i lærlingeantallet og begynde med at gøre opmærksom på, at det ikke, som mange måske vil være tilbøjelige til at tro, forholder sig sådan, at enhver vanskelighed ved at finde en læreplads til en søn eller en datter skyldes, at der mellem arbejdsgiverne og arbejderne er truffet aftaler, der kunstigt begrænser antallet af lærlinge. Dette er langtfra tilfældet. Det er indlysende, at der alene i antallet af mestre og i omfanget af den enkelte mesters forretning ligger en naturlig begrænsning i antallet af lærepladser, der i det enkelte år står til rådighed. Jeg er på forhånd enig i, at det ikke mindst under hensyn til de store årgange i de fleste fag vil være samfundsmæssigt ønskeligt, at antallet af lærepladser øges. Når jeg siger „i de fleste fag“, skyldes det, at der begribeligvis må tages et rimeligt hensyn til fagenes sandsynlige fremtidige udviklingsmuligheder. I visse såkaldte hendøende eller stagnerende fag, f. eks. billedskærere og gørtlere, for at nævne et par yderliggående eksempler, kan det næppe være en samfundsmæssig interesse at sætte lærlingeantallet i vejret. Men hvor erhvervsmulighederne betinger det, bør mestrene såvel som parternes organisationer stimuleres til at forøge lærlingeantallet. Sådanne bestræbelser er da også

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

udfoldet af arbejdsmarkedskommissionen, hvad jeg senere skal komme nærmere ind på det.

Et flertal indenfor lærlingekommissionen synes imidlertid at have betragtet de såkaldte lærlingskalaer som en meget væsentlig hindring for at bringe lærlingetallet op og har i kommissionens lovudkast foreslået en bestemmelse om forbud mod sådanne lærlingskalaer. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

„Hvor der i kollektive overenskomster hidtil har bestået bestemmelser, der begrænser lærlingetallet indenfor et fag, vil sådanne bestemmelser være at ophæve, ligesom det er forbudt fremtidig at indføre bestemmelser i overenskomsterne til begrænsning af lærlingetallet.“

Denne bestemmelse har regeringen ikke medtaget i sit forslag, idet vi frygter, at udformningen er for generel og for drastisk, så den ikke alene vil få virkning i de tilfælde, den er beregnet på, men også vil ramme visse aftaler mellem arbejdsmarkedets parter, der tjener legitime formål, såsom at sikre uddannelsesmæssige eller sociale hensyn. Som jeg allerede har antydnet, betyder dette imidlertid ikke, at regeringen ikke anerkender, at der kan foreligge problemer af samfundsmæssig betydning. Vi mener imidlertid, at en smidigere og dog sagligt forsvarelig ordning vil kunne opnås, hvis klager fra organisationer over forhold af denne karakter henvises til det mest sagkyndige og uvildige permanente organ, vi råder over på dette område, nemlig lærlingerådet. Man kunne give lærlingerådet mandat til at undersøge forholdet og forsøge at få samfundsmæssigt uønskede bestemmelser rettet ved forhandling med parterne. Hvis dette ikke skulle lykkes, f. eks. ved den nærmest kommende overenskomstforhandling, skulle sagen kunne afgøres af et nævnsatsat efter særlige regler.

Jeg indrømmer, at hvad jeg her har sagt, kun er givet i skitse-mæssig form. Det forekommer mig imidlertid, at meningene i denne sag er så delte, og at så mange forhold må tages i betragtning, at det har været rigtigst ved denne lejlighed kun at fremlægge en tankegang som et forhandlingsgrundlag. Jeg er imidlertid villig til i det udvalg, der formentlig bliver nedsat, at udforme nær-

mere forslag, såfremt der måtte være ønske herom.

Jeg skal nu forlade selve lærlingelovforslaget og gå over til at gøre nogle bemærkninger omkring problemet om de store fødselsårgange. Dette problem har efter en anmodning fra regeringen af januar 1954 — altså for to år siden — været grundigt behandlet i arbejdsmarkedskommissionen. Kommissionens meget omfattende betænkning om de store årganges problem er netop færdig og vil blive offentliggjort i næste uge. På grundlag af denne betænkning skal jeg forsøge ganske kort at trække problemets vigtigste hovedlinier op samt give et indtryk af, dels hvilke praktiske foranstaltninger der allerede er sat i gang til problemets løsning, dels hvilke yderligere foranstaltninger der vil blive stillet forslag om.

Hele den udviklede statistiske analyse af de store årgange skal jeg ved denne lejlighed springe over og nøjes med at anføre det væsentlige: at der i tiåret 1940—50 fødtes ca. $\frac{1}{3}$ flere børn end i den foregående 10 års periode. Denne stærke fødselsstigning er først og fremmest et byproblem. Disse mange børn befinder sig i øjeblikket i folkeskolen, hvor de har skabt mange problemer. De første af dem, nemlig de, der er født i 1942, og som i år fylder 14 år, begynder så småt at strømme fra folkeskolen ud på arbejdsmarkedet. I løbet af indeværende år bliver indflydelsen heraf dog næppe særlig mærkbar, men i de kommende år vil presset af de unge på arbejdsmarkedet, på lærepladser og uddannelsesanstalter tage til og kulminere i årene 1960 og 1961.

Man kan spørge, om tilgangen af ny arbejdskraft er så stor, at der ikke alene rejser sig et specielt ungdomsproblem, især et uddannelsesproblem, men også et almindeligt beskæftigelsesproblem. Hertil må svares, at det beror på den almindelige økonomiske udvikling i samfundet. Det samlede arbejdsudbud — d. v. s. antallet af personer i arbejdsdygtig alder — vil i den kommende 5 års periode vokse dobbelt så stærkt som i den foregående 5 års periode; d. v. s. gennemsnitlig med 28 000 pr. år i perioden 1956—61 mod kun 15 000 pr. år i perioden 1950—55. For at holde samme beskæftigelsesgrad som hidtil i efterkrigsårene kræves altså en stærkere erhvervs-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

udvikling; der kræves større investeringer, og der kræves større eksport og valutaindtjening end i den foregående periode.

Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at advare mod den optimisme, der undertiden kommer til udtryk, når det hævdes, at de nye store årgange selv gennem egen efterspørgsel skaber den vareproduktion, der skal beskæftige dem. Dette forudsætter, at den økonomiske aktivitet i samfundet er så høj, at de unge hverken selv går arbejdsløse eller presser ældre medborgere ud i arbejdsløshed. Det forudsætter også, at de virksomheder, de skal arbejde i, forefindes med moderne teknisk udstyr — altså at investeringerne er fulgt med opad i takt med arbejdsstyrkens vækst. Endelig forudsætter det, at tilstrækkelig mange af de unge har fået en faglig uddannelse; ellers vil de ikke kunne bygge og udstyre de huse, de selv vil efterspørge, når de når op i alderen 23—25 år, og ej heller kunne medvirke tilstrækkeligt til at producere de eksportvarer, som skal tjene valuta hjem til de varer af udenlandsk oprindelse, de selv vil efterspørge. Med andre ord: for at de mange unge kan blive den store fordel for hele samfundet, som vi alle ønsker de skal blive, må en række forudsætninger opfyldes, der ikke bliver opfyldt automatisk.

Det punkt, hvor der i første række skal sættes ind, er uddannelsen. Lykkes det ikke at give et voksende antal unge en faglig uddannelse, vil arbejdsmarkedets sammensætning undergå en for hele samfundets økonomi meget uheldig udvikling.

Lad os som illustration tage en årgang drenge af den hidtidige størrelse på ca. 30 000. Af disse 30 000 drenge fik ca. 15 000 en faglig eller endnu mere videregående uddannelse. Ca. 6 000 opnåede varig beskæftigelse i landbruget; tilbage blev ca. 10 000 drenge, som blev ufaglærte arbejdere.

Stiger den årlige tilgang af drenge nu fra 30 000 til 40 000, og forudsætter vi, at der i landbruget ikke bliver varig beskæftigelse til flere end de 6 000, som hidtil har kunnet finde deres livsgerning der, vil det betyde — hvis heller ikke lærlingeantallet sættes op over de før nævnte 15 000 — at det antal drenge, hvis eneste erhvervs-

mæssige mulighed det er at blive arbejdsmænd, ufaglærte, fordobles, så at tilgangen til de ufaglærtes rækker i en årrække vil blive ikke 10 000, men det dobbelte, nemlig 20 000, om året.

Jeg har her nævnt som eksempel, hvorledes det går en årgang drenge. En gennemgang af udviklingen for en årgang piger vil vise noget ganske tilsvarende. Enhver kan se, hvad en sådan udvikling indebærer af farer, farer for beskæftigelsen og farer for hele erhvervslivets udvikling. Det vil betyde en skærpelse af den hidtidige uligevægt på arbejdsmarkedet — den uligevægt, vi kender så godt — hvor der på visse tider og steder har været knaphed på faglært arbejdskraft, men samtidig en meget betydelig ledighed blandt de ufaglærte, blandt arbejdsmændene.

Det mål, vi skal nå for at forebygge, at udviklingen tager en drejning i denne uheldige retning, jeg her har givet eksempler på, må være, at antallet af egentlige lærepladser i gennemsnit forøges med ca. en tredjedel, og at antallet af unge, der søger videregående uddannelse, øges endnu kraftigere. Hermed er vi tilbage ved det problem, det lige fremsatte lovforslag drejer sig om, nemlig lærlingene. Det gælder om at få lærlingetallet sat kraftigt i vejret, og stærke bestræbelser for at nå dette mål er da også allerede udfoldet.

Arbejdsmarkedskommissionen, der har haft til opgave at beskæftige sig hermed, har været af den opfattelse, at de store årganges uddannelsesproblem i håndværks-, industri-, handels- og kontorfacene principielt må søges løst indenfor mesterlærers rammer ved frivilligt samvirke mellem fagenes parter og kommissionen, således at fagenes selvstyre på den faglige uddannelses område bevares uændret. Kommissionen har derfor søgt problemerne løst ved direkte forhandling med samtlige fag. I langt de fleste tilfælde er det lykkedes ved forhandlingerne mellem kommissionen på den ene side og de implicerede parter, mestrenes og arbejdernes organisationer, på den anden side at nå frem til enighed om, hvilke mål der skulle sættes, for at lærlingetilgangen kunne blive sat så stærkt i vejret, at den kunne dække fagenes behov på længere sigt. Der er ved disse forhandlinger opnået enighed indenfor håndværks- og industri-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

fagene om at stræbe henimod en samlet forøgelse af lærlingetilgangen på mellem 32 pct. og 38 pct., altså en forøgelse på over en trediedel af den nuværende årlige lærlingetilgang på ca. 13 500. Forøgelsen af lærlingeantallet er ansat forskelligt indenfor de forskellige fag. Særlig kraftigt ansættes forøgelsen indenfor metalfagene, elektrikerfaget og en række af byggefagene.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige, at efter mit skøn er der af kommissionen under disse grundlæggende forhandlinger gjort et betydningsfuldt stykke praktisk arbejde, og jeg vil også gerne sige, at der af fagenes repræsentanter er vist ansvarsbevidsthed og god vilje; det gælder både arbejdsgivere og arbejdere, der virkelig har vist forståelse for problemet og ønske om at medvirke til dets løsning.

Ved forhandlingerne har man naturligvis ikke alene opstillet målene for den forøgelse af lærlingetilgangen, der er samfundsmæssigt ønskelig; man har også drøftet, med hvilke midler man kunne stimulere mestrene til at antage dette forøgede antal lærlinge. Kommissionen har her lagt stor vægt på, at disse forhandlinger blev ført over i praksis af et centralt organ, og kommissionen afgav i juni 1955 en indstilling til regeringen om oprettelse af et sådant centralt organ til varetagelse af disse opgaver. Regeringen anmodede i august 1955 simpelthen arbejdsmarkedskommissionen om at være dette organ og om at videreføre arbejdet med at få et samarbejde mellem fagene og med at få koordineret fagenes indsats med hensyn til forøgelse af lærlingetallet. Vi har også bedt om, at man i det omfang, det er muligt, og i det omfang, det behøves, mobiliserer det lokale initiativ på dette område. Kommissionen er gået i gang med dette arbejde og har bl. a. optaget fortsatte forhandlinger med fagene, ligesom kommissionen har sat sig i kontakt med kommunalbestyrelserne for på denne måde at få et tilsvarende arbejde taget op ude omkring i landet.

Blandt de midler til stimulering af lærlingetilgangen, der har været drøftet ved forhandlinger med fagene, kan nævnes oplysning og propaganda overfor den enkelte mester, direkte aftaler mellem arbejds-giverorganisationerne og egnede virksomheder, især de større virksomheder, om øgede lærlingeantagelser; endvidere frivillig udligning af omkostningerne ved lærlingeoplæringen mellem de enkelte mestre.

I mange tilfælde har udviklingen medført, at de enkelte virksomheder kan have svært ved at give lærlingene den påkrævede allround-uddannelse. Man har derfor drøftet, om det var muligt, at en lærling, der er knyttet til en bestemt virksomhed, samtidig får en supplerende uddannelse i andre virksomheder, samt at han eventuelt gennemgår en forskoling, sådan som jeg omtalte det før i forbindelse med selve lærlingelovforslaget. Hermed skulle antallet af virksomheder, der kan uddanne lærlinge, blive forøget. Lærlingeuddannelsen foregår jo indenfor de fleste fag hovedsagelig i de mindre virksomheder, til trods for at svendene, den udlærte arbejdskraft, i stor udstrækning beskæftiges i de store virksomheder. Her er der et misforhold, og man har været inde på den tanke, at de store virksomheder i højere grad skulle være i stand til at uddanne lærlinge, og dette skulle opnås ved, at de store virksomheder opretter egentlige lærlingeafdelinger, så at deres muligheder for lærlingeuddannelse bliver kraftigt forøget.

Alt dette drejer sig om de midler, som fagene selv kan bringe i anvendelse for at stimulere lærlingetilgangen. Det er imidlertid klart, at det må være det offentliges pligt at supplere fagenes anstrengelser på disse punkter, hvor det er muligt. Arbejdsministeriet har som led heri sat bestræbelser i gang for, at offentlige virksomheder, koncessionerede virksomheder, offentlige institutioner skulle ansætte lærlinge i det omfang, det overhovedet er muligt. Vi gør os ingen illusioner om, at et meget stort antal lærlinge på den måde kan få uddan-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

nelse; men alligevel mener vi, at dette initiativ er berettiget. Det er foreløbig lykkes at få statsbanerne til at foretage en betydelig udvidelse af lærlingeantagelserne, og det samme vil ske indenfor forsvarets virksomheder i løbet af de kommende år.

Arbejdsmarkedskommissionen har endvidere — helt på linie med, hvad lærlingekommissionen er gået ind for — stillet en række forslag vedrørende forbedrede tilskudsordninger for tekniske skoler, handelskoler og fagskoler samt visse forslag om at lette forholdene for de økonomisk dårligst stillede lærlinge. Disse forslag vil nu blive taget op til drøftelse med handelsministeriet, og det vil blive nærmere overvejet, hvordan de bedst og hurtigst kan føres ud i praksis.

Også den højere uddannelse og teknikeruddannelsen må inddrages i overvejelserne. Ser vi på eksamensmellemskolen, vil man finde, at denne i 1954 havde 82 000 elever; i 1960 vil dens elevantal kulminere med 111 000 elever. På samme måde med gymnasieskolen, der i øjeblikket har ca. 9 000 elever; den vil i 1963 kulminere med 13 000 elever. Muligvis vil elevantalet vokse endnu stærkere, end jeg her har angivet, idet der er en tendens til, at en større del af de unge søger eksamensskoler og gymnasier. Kommissionen understreger vigtigheden af, at der foretages udvidelser af eksamensskolen, såvel hvad angår bygningskapacitet som lærerstab. For de højere læreanstalters vedkommende peger arbejdsmarkedskommissionen endvidere på, at der for adskillige videregående studiers vedkommende findes bestemmelser om begrænsninger i tilgangen, som næppe på alle områder kan anses for hensigtsmæssige i den nuværende situation.

Hvad specielt teknikerne angår, må der lægges stor vægt på, at der uophørligt træffes foranstaltninger til imødegåelse af manglen på teknikere; en for ringe tilgang af teknisk uddannet arbejdskraft vil simpelthen hemme hele industriens udvikling og vanskeliggøre inddragelsen af de store årgange i produktivt arbejde. Lad mig blot nævne, at der nu i foråret er fastsat særlige regler for uddannelse af maskinteknikere, og at det særlige teknikumudvalg for tiden beskæftiger sig med spørgsmålet om fast-

settelse af regler for kortvarig teknikeruddannelse indenfor andre grene af industrien.

Hvad jeg hidtil har sagt, har specielt drejet sig om drengenes uddannelsesproblemer. For kvindernes vedkommende foreligger ganske tilsvarende problemer. Medens ca. halvdelen af drengene indenfor hver fødselsårgang gennemfører en uddannelse udenfor landbruget, der i omfang svarer til lærlinguddannelsen, gennemfører kun $\frac{1}{5}$ af pigerne en tilsvarende uddannelse. I arbejdsmarkedskommissionen anser man det for uheldigt, om kvindernes uddannelseshyppighed skulle blive endnu mindre, når de store årgange søger ud på arbejdsmarkedet, og det henstilles derfor, at der på forskellig måde tages et arbejde op med henblik på den fremtidige uddannelse af piger på områder, som hidtil i realiteten har været forbeholdt drengene, at der desuden indføres nye uddannelser, hvor der ikke tidligere har været givet egentlig uddannelse, samt at der sker en udbygning af den elementære huslige uddannelse.

Endelig må man i bestræbelserne for at forbedre, effektivisere og udvide den faglige uddannelse ikke glemme, at det dog kun er en begrænset del af ungdommen, der nyder godt heraf. Vi må heller ikke glemme, at arbejdslivet i dag næsten indenfor alle felter faktisk stiller betydelige krav om faglig dygtighed til de såkaldte „ufaglærte“.

Arbejdsmarkedskommissionen har i denne forbindelse foreslået, at ungdomsskolelovgivningen udnyttes mere intensivt, og at den erhvervsbetonede del af ungdomsskolens undervisning for de unge mellem 14 og 18 år tilrettelægges i nøje kontakt med brancher og virksomheder.

Også for de ufaglærte over 18 år vil der fremover være behov for en forøget indsats med hensyn til erhvervsmæssig undervisning. Der kan bl. a. blive tale om en udbygning i en eller anden form af de arbejds-tekniske skoler og statens arbejdsmandskursus. En del af det forberedende arbejde med henblik på en sådan udvidelse er allerede gjort.

Spørgsmålet om, hvilke statsudgifter den nye lærlingelov vil medføre, er behandlet i lovforslagets bemærkninger, hvor der er givet nogle oplysninger herom. Jeg står naturligvis til rådighed med yderligere op-

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

lysninger i det omfang, sådanne kan gives. De regler i lovforslaget, der kan medføre nye udgifter for staten af betydning, vil først blive gennemført, efterhånden som fremskridtene sker, efterhånden som lovens bestemmelser omsættes i praksis. I hvilket omfang disse udgifter melder sig, hvor hurtigt de kommer, afhænger altså ganske af, hvor hurtigt gennemførelsen sker i praksis. Det er derfor meget svært at angive mere præcise beløb end dem, der omhyggeligt er opregnet i bemærkningerne til lovforslaget.

Jeg skal ikke sige mere herom, men jeg håber, at den meget kortfattede redegørelse, jeg her har prøvet at give vedrørende de store årganges problemer, yderligere har understreget, hvor betydningsfuldt det er, at den nye lærlingelov hurtigt kan behandles færdig.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale lovforslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.

Formanden: Eksemplarer af de nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om statsanstalten for livsforsikring.

Valgt blev: *K. Axel Nielsen, Th. Carlsen, Conradsen, Ditlevsen, Urban Hansen, Hougaard, Hans Knudsen, Axel Ivan Pedersen, Paabøl, Alfred Bøgh, N. Chr. Christensen, Foged, Holmberg, Rasting, Bruun de Neergaard, Jørgen Jørgensen (Ullerup) og Axel Sørensen.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingsmand Foged har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Finder finansministeren det rimeligt, at cyklegodtgørelse til landpostbude skal opføres som skattepligtig indkomst, når tjenestemænds bilgodtgørelse ikke skal opføres som skattepligtig indkomst?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 20. januar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Fremsættelse af lovforslag.*

2) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om afgift af gevinster ved lotterispil m. v.

Mødet hævet kl. 14⁵.

43. møde.

Fredag den 20. januar kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler socialministeren, at han ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om foranstaltninger vedrørende blinde og stærkt svagsynede,

forslag til lov om ændring i lov om midlertidigt tillæg til visse ydelser i henhold til ulykkesforsikringsloven, loven om invaliderente m. v. til tilskadede militære værnepligtige samt loven om invalideforsørgelse og

forslag til lov om udskydelse af revision af visse bestemmelser i lov om offentlig forsorg (offentlig støtte til institutioner for børneforsorg).

I skrivelse af dags dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring i lov om økonomisk udligning m. v. mellem Københavns kommune og Frederiksberg og Gentofte kommuner.

Medlemmer af folketinget Oluf Pedersen, Søren Olesen og Viggo Starcke har meddelt